УВОДНА СТАТИЯ

АДЕНАУЕР: ПОЛИТИКЪТ–АДМИНИСТРАТОР, АДМИНИСТРАТОРЪТ–ПОЛИТИК

Тодор Танев

Политикът мисли за следващите избори,
държавникът – за следващите поколения.
Дж. Ф. Кларк

Не всеки политик е държавник. Лошата политика се състои само от онази част, която се бори за властта, но не прави нищо повече. Липсва другата част – осъществяването на публичните проекти. Без постигането на обществен резултат борбата за власт си остава скъпо платена самоцел.

Може би по тази причина от администраторите по-често става добри политици, отколкото от политиците – добри администратори. Още в началото на своите мандати, дадени им специално за да постигат обществени резултати, истинските администратори (а не партийни функционери) влизат в конфронтация с партийните централи, включително своите. Те се сблъскват с настойчивото изискване на политиците да бъдат преследвани партийни, а не обществени интереси. Държавничеството е трябва да съчетава и балансира политиката и администрацията. Всяка от тези две същности губи смисъла си без другата. Няма истинска политика без тя да породи администрирането на качествени обществени проекти и обратно – администриране само по себе си без политическа визия и власт, което е утопия.

Има не един и два примера в това отношение. Германецът Конрад Аденауер е образцов случай в това отношение.

Аденауер става кмет на свободния („ханзов”) германски град, перлата на целия западен свят Кьолн през 1917 г. Той, стриктният общински юрисконсулт, е посочен като най-подходящ в екстремната политическа и обществена ситуация в края на Първата световна война. Не се е стремил към поста, а и в нормални времена обикновеният му произход от католическата средна класа въобще не би го издигнал до там. Времената обаче са повече от специални – катастрофата наближава, едни трябва да оправят грешките на други и Аденауер им се струва отличен за тази цел. Сгрешилите, сред които и

доскорошните ръководители на Кьолн планират да се скрият временно от обществената сцена докато светът отново стане техен. Тогава Аденауер може да си върви. Събитията обаче се оказват много по-драматични и не протичат по техния сценарий.

На Аденауер се пада тежък жребий. В първата част от своя дълъг живот в полза на хората той е кмет, във втората – канцлер. И в двата случая се налага да направи „чудо". Веднъж това е „Кьолнското чудо" по превръщането на града в милионен по време, когато останалите германски градове едва оцеляват. Вторият път е „Германското чудо", когато най-разрушената страна в света поема по нов път и надминава своите победители.

Аденауер прави единствено възможното: когато си на дъното имаш един-единствен изход и това е правилната стратегия. „Чудесата", постигнати от човешки общности, народи и нации са резултат от стратегии, а стратегиите обикновено са най-ярки, когато няма друг път, освен нагоре.

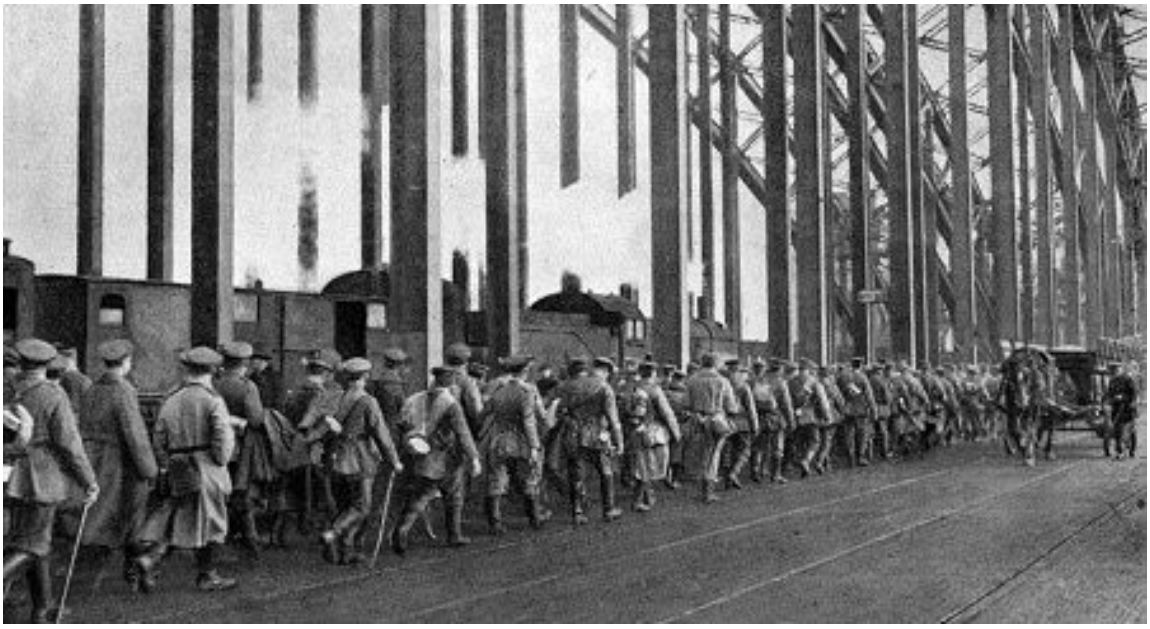

Слабите стратези на Германия: Кайзер Вилхелм II (в дясно). Те търсят конфронтация вместо съгласие.

Новият кьолнски кмет Аденауер е висок, мълчалив, стриктен и принципен. Едва ли друг би се решил да бъде на този пост в същия момент – за града и страната предстои най-лошото. Първата световна война тъкмо завършва и Германия е победена. След хиляда и петстотин дни на най-ужасната война, водена до този момент, предстои не мир, а окончателен крах. Той ще проникне навсякъде, ще разтърси всичко, ще почерни живота на изтерзаните оцелели и ще причинява безнадеждност и злини за десетилетия напред.

В Кьолн проблемът за продоволствията и медицинската помощ излиза от контрол също както и в останалите немски градове. Ежедневно измират от глад и епидемии все повече старци, жени и деца. В държавната организация е настъпил хаос. Изход не се забелязва за месеци, а може би и години напред. Всекидневният влак с провизии повече няма да пристига на гарата зад катедралата. Гордите кьолнчани се научават да разпознават звука от изстрелите из улиците, защото понякога това означава, че е застрелян изнемощял кон, от който могат да отрежат парче за храна, ако стигнат до трупа достатъчно бързо. Тази безнадеждна ситуация, сама по себе си пълна трагедия, може само да се влошава оттук нататък.

Към града приближават разбитите немски войски, отстъпващи към вътрешността на страната. Подивели от преживените кошмари, изгладнели и кървящи, те търсят помощ в Кьолн като първия по-голям град на територията на Германия, родината, в която мълчаливо се връщат и в която оживелите ги посрещат без цветя. Никой повече не разчита на разпадащата се армейска организация, но и градът трудно може да им предложи нещо повече от неразрешимите си проблеми.

Победената армия на връщане от фронта пресича моста на Рейн в Кьолн

След тях от север залива червената вълна от десетки хиляди олевели дезертьори, революционни матроси от базата в Кил, въоръжени озлобени инвалиди, търсещи някакъв реванш селяни, фанатици и дори непълнолетни, тръгнали да чистят град по град развалините на страната си от всичко, което им напомня на буржоазни елементи. Кръвта на населението, която те повсеместно проливат, и взаимното им подстрекаване към жестокост и радикализъм ги прави страшна тълпа, отдадена на своите инстинкти.

Левичарите в действие: кървавото въстание на „Спартаковци", декември 1919 г.

На свой ред към Кьолн се насочват окупационни части – първо френски, после английски. Те не правят и опит да сдържат засилващия се с всяка изминала минута реваншизъм, характерен за пресните победители. Освен твърдото си намерение "да

поробят жените и децата на своите германски врагове" и да източат всяко останало богатство над или под земята в тази страна, ще искат непосилни репарации, включително задължението да бъдат изхранвани, прехвърлено върху цивилните немци. Те изобщо не възнамеряват да се церемонят с населението или с излъчените от него публични власти.

Британските окупатори по улиците на Кьолн: според цивилната мода на епохата техният военачалник се подпира на бастунче.

Какво би могъл да направи един кмет в толкова отчайваща обстановка? Изглежда, почти нищо. Конрад Аденауер би могъл да постъпи точно като всеки свой колега – кмет на този или онзи немски град.

Би могъл да се съсредоточи единствено в ежедневието на болката и да действа като кмет в контекста на местните условия, дадености и възможности. Би могъл да прецени, че глобалният мащаб на случващото се – световните измерения на трагедиите в града му, обвързаността на локалните процеси с промените, настъпващи в световен план – е драматургична подробност, от която не може да почерпи и най-малката помощ, нужна в мрака на конкретната обстановка. Хоризонтът му щеше да е очертан от ежедневните задачи по оцеляването: организиране на изсичането на градски парк за дърва за огрев, изграждане на крематориум, който да поеме телата на десетките граждани и войници, които измират всеки ден, отклоняване на някой влак с продоволствия, предназначени за другаде, апелиране пред населението да се разсели временно където е възможно извън града и т. н.

Разбира се, Аденауер е трябвало върши неизбежно всичко това. Но му е било съвършено ясно, че без *стратегия* отделните задачи при администриране на публичните дела губят общия си смисъл и ефективност. Град Кьолн би просто оцелявал – и толкова. Със стратегия обаче той не само оцелява, но оцелява, като се развива. Наличието на стратегия осигурява на Аденауер преизбирането му на поста кмет, на който се задържа цели 17 години и от който е смъкнат от Хитлер чак през 1933 г. против правилата и волята на кьолнчани.

Стратегическата визия на Аденауер за неговия град започва от там, откъдето трябва: от въпроса за идентификацията. Всъщност обществените стратегии са за оцеляване, налагане, просъществуване, просперитет на особената същност на човешката общност, за която се прави стратегията. Без изясняване на въпроса „Кой съм?" (наричан в литературата стратегическа мисия) всякакви по-нататъшни действия по стратегирането нямат смисъл.

Още с встъпването си в длъжност преди 90 години първата работа на Аденауер е да определи ценностната основа на своя град. Кьолн за него е свободен германски град, част от света на Западната християнска култура. Той винаги е решавал сам своята съдба и винаги изборът е бил на страната на най-напредничавите Западни ценности. Но

едновременно с принадлежността си към Запада Кьолн си остава немски град. Затова Аденауер налага от този момент нататък името на града му да се пише с „К" - Köln, а не с латинското „С", каквито множество версии до момента са съществували – Colon, даже Cöln, както искал Кайзерът. „Моето име е западно, има го в другите езици и там то се пише с „С" – Conrad. На немски обаче то се пише с „К", Konrad точно така следва да се пише името на нашия свободен западен немски град Кьолн."

Аденауер в първия кметски мандат

Стриктното разделение между политическа и административна сфера, модерно по това време, не е по вкуса на Аденауер. Той няма нито намерение, нито подходящите условия да спазва правилата на политико-административната йерархия и, като административна фигура, да стои в подчинение на политическите стратегии, чертани от друг. Напротив, Аденауер дава пример за това как не трябва да се разделят политическото от административното начало, за да имат успех и двете. Надали поколенията щяха да са чували името на Аденауер, ако той, грижейки се за Кьолн, не беше действал освен като администратор, подобно на своите колеги кметове, така също и като първостепенен политик. Почти през цялото време Аденауер държи най-висок пост в парламента на Прусия (основен законодателен орган в Германия по онова време), както и други властни позиции. Те му създават добър гръб за административната дейност и гаранция за нейния успех. Балансът политика - администрация е един от водещите стратегически принципи, който Аденауер следва през целия си живот.

Съчетавайки административните с политическите отговорности, един ден Аденауер прави изненадващо изявление.

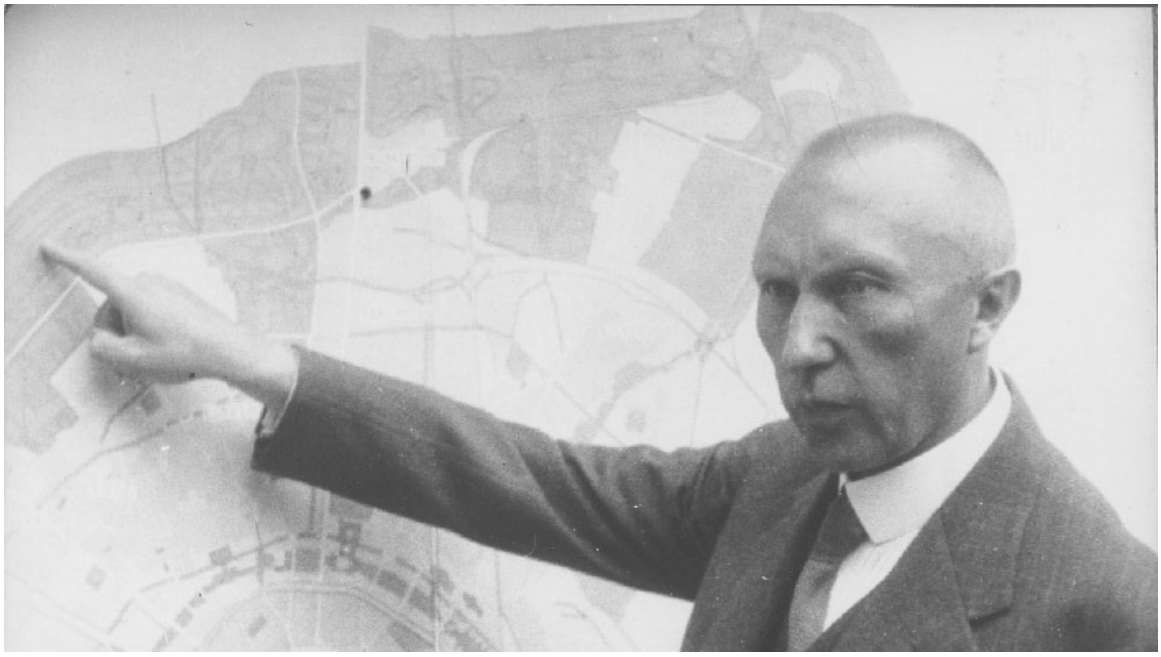
Той заявява, че възнамерява да превърне град Кьолн в Millionenstadt (милионен град), образец за напредък и модерност в цяла Европа. Това се случва през 1920 г. – осемнадесет месеца след капитулацията и седмици след окончателното настаняване на окупаторите. Заявлението звучи странно, за някои то е дори фантастично. При това той иска да постигне това в рамките на крайно ограничения си четиригодишен мандат като преизбран кмет. И успява.

Град с милионно население, каквито в Европа по това време са едва няколко, означава, че всичко му е не само наред, но и по-добре от другите. Веднага след най-голямата разруха в града и навсякъде наоколо, при напълно изтощени финансови и

човешки ресурси и при липсата на какъвто и да било съюзник, да се кроят планове за бърз, радикален прогрес?

В конкретен вид идеята на Аденауер за Millionenstadt включва изграждането на нови квартали и индустрии отвъд Рейн, основаването на международен панаир, срутването на мощните средновековни фортификации и изграждането на огромен зелен пояс около центъра, построяването на небостъргач, по-висок от кулите на прочутата кьолнска катедрала и т. н. Феноменална новост е изграждането на заводи на международни компании в града, свободни от зависимост от състоянието на една или друга конкретна държава. Удивително е, че Аденауер търси глобализацията тогава, когато националната държава все още се издига към своя апогей. Така в Кьолн се появяват прочутите заводи „Форд", които до ден - днешен бълват европейското производство на компанията.

Ето как за планове за оцеляване или просъществуване изобщо не става дума. Вместо това става дума за мощен напредък, диктуващ конкретните си стратегии и задачи за решаване. Законът на социалната динамика гласи, че оцеляването е възможно само чрез напредък.

Кметът Аденауер обяснява проекта си за „Зелен пояс" на мястото на някогашната крепостна стена, който да опаше централната градска част. Пръв проект от този вид в света.

Нещо особено важно за истинската стратегия е нейната кооперативност. Подобно на това, че стратегията трябва да се гради върху ценностна основа, нейната кооперативност е задължителна и неизбежна черта. Когато си тръгнал да осъществиш максимално възможния план за града или държавата (не по-голям, отколкото може и не по-малък, отколкото си в състояние) са нужни възможно повече ресурси и възможности. По определение никой не разполага с толкова много от тях, колкото са му необходими. Затова трябва да се разчита на общност от себеподобни, в чийто интерес е да помагат. А що се отнася до обратното – самодоказване чрез водене на битки – това без нужда изчерпва тъй необходимите ресурси, покачва риска и гарантира нетрайността на успеха, ако все пак бъде постигнат в някаква форма. Големи стратегически мислители, като прословутия Сун Дзъ или по-малко известния сър Базил Лидъл-Харт подчертават това изискване на първо място.

Аденауер бяга от конфронтацията и търси всеки път постигането на трайни отношения на сътрудничество със стратегически партньори, изградени върху общи ценности като най-сериозен гарант на съгласието с тях. Той търси стратегия за устойчиво развитие, но не само за своя град (а по късно и своята държава), а и за цялата група стратегически партньори. Такава стратегия има значение за тях и те се превръщат не само в гарант, но и спонсор на стратегическото начинание. Причина да се мисли така следователно не е фактът, че Германия е победена, че е изтощена и се нуждае от ресурси. Действителната причина за кооперативната същност на стратегията е това, че с колкото и собствени ресурси да разполагаш, те все ще бъдат недостатъчни за равнището на твоята амбиция. Ето защо ти трябват други като теб, които да помагат, като намират своята изгода в твоето начинание. В Германия преди Аденауер така е постъпвал Бисмарк: той е представил стратегическия проект за създаването на германска империя на основата на родната му Прусия като изгоден за всички останали малки немски държавици, които в резултат от заинтересоваността си да участват в подялбата на плячката от победите над Австрия и Франция напрягат дружно своите сили да помагат на „гиганта" Прусия във военните му начинания. Това не е битка, а изграждане на общност.

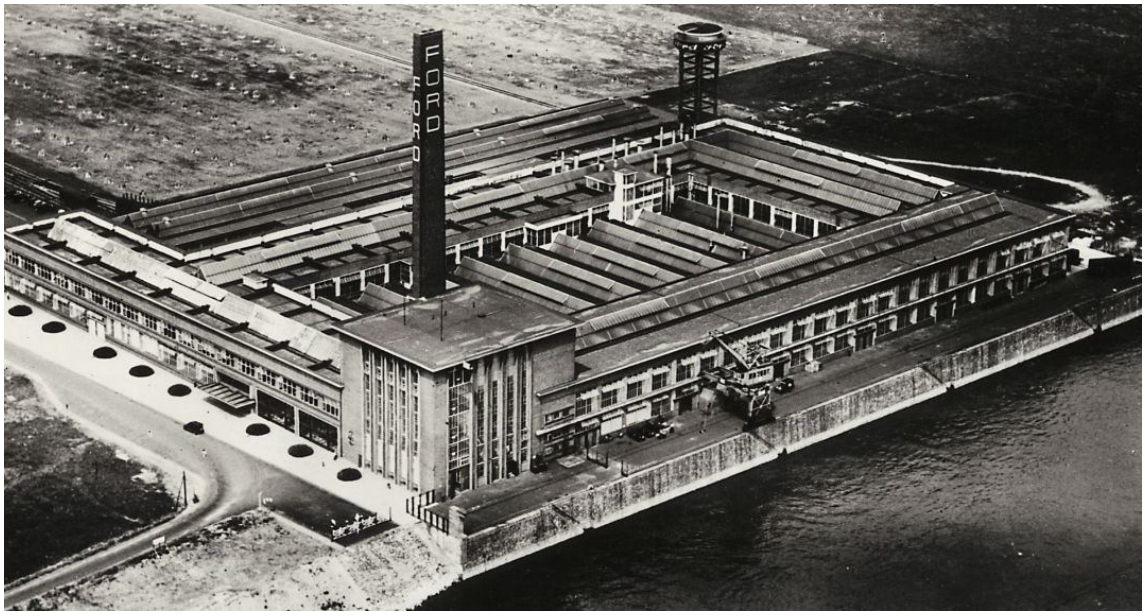

Свръхмодерният Кьолн с панаира и новите части, построени през 1929 г.

Постиженията в Кьолн са гарантирани и трайни в по-широк политически контекст. Администрирането е неделимо от политизирането на успеха.

Въоръжен със своя стратегически замисъл, Конрад Аденауер разглежда по-нататък въпросите на своя град като част от политическия въпрос за устройството на самата Германия след рухването на империята. Това устройство формулира като част от следвоенния световен ред. Той убеждава английските окупатори, а с тях и правителството на Великобритания, че не могат да се подвизават просто като окупатори, а трябва да мислят стратегически, да бъдат активен фактор, насочващ цялостното следвоенно развитие на Европа, и че в този процес самата необходимост им налага да бъдат съюзници с една нова Германия и най-вече със свободни "ханзови" градове като Кьолн. Аденауер изтъква, че едно прекомерно разрастване на френската окупация над немски територии ще наруши баланса в Европа за десетилетия и ще постави Великобритания в изолация. Единственият шанс на Великобритания в такъв случай е да преструктурира Германия и да влезе в необходимите съюзни отношения с определени нейни части, след като успее да конституира такива. Според Аденауер проблем на Германия по принцип е бил дисбалансът между областите й в миналото, довели до пруската хегемония над западните

графства, традиционно европейски по своите традиции, слаби във военно отношение и силни в производството. По тази причина кметът на Кьолн предлага федериране на следвоенна Германия, при което малките западни княжества да се обединят в големи лендери, равностойни на Пруското кралство и превърнати във верни съюзници на Запада, органическа част от западното пространство. В това отношение той убеждава англичаните, че могат да изпълнят историческа мисия. Част от нея е да подсигурят развитието и просперитета на тези немски територии, които изпълнят британските политически планове, и предлага град Кьолн като образцова единица в това отношение.

Първият завод на „Форд" извън Америка: откритият преди 75 години „Форд" в Кьолн, който днес произвежда всички европейски коли с тази марка.

Окупаторите - англичани са изненадани от мащаба на идеите на Аденауер. Те виждат ясно рационалното начало в неговото предупреждение срещу силата на Франция. Най-вече виждат, че стратегическият им интерес е да се съюзят с Кьолн. По-точно, след редица колебания те приемат кмета на Кьолн за свой доверен съюзник, стъпват чрез него здраво в едни от най-производителните части на Германия и осигуряват развитието на града. Но не успяват да наложат федералната структура върху цялата територия на страната, както и други елементи от идеите на Аденауер, с което следващата световна война става въпрос само на време. Важното обаче е, че оттук нататък Аденауер действа с развързани ръце и успява да превърне Кьолн в милионен град. За целта помагат и пряко, и косвено както англичаните (от окупационния корпус до правителството на Великобритания), така и германците (жителите на други райони, включително техните ръководства) – временно към града на Рейн се придават административно огромни части от рурската област и така градящата се малка следвоенна империя на Аденауер сериозно укрепва.

Политическата стратегия за администриране не е ловка хитрост, а творческа мъдрост. Изненадващото в тази история не е колко много може да постигне отделният лидер. Не е толкова изненадващ и размерът на чистата обща печалба за Кьолн при минимум инвестиции, която в крайна сметка се равнява на толкова милиона лири, че градът почти се утроява за по-малко от десетилетие и остава слабо засегнат от инфлационния крах на Ваймарската република. Истински изненадващи са необикновено широките хоризонти, достижими само при следване на правилни политически стратегии. Без тях Аденауер не би постигнал и една стотна част от своя грандиозен замисъл.

Аденауер (в средата), кмет на град Кьолн по време на кризата в останалите части на Германия

Аденауер е по-известен с втората част от дългия си живот като администратор и политик – време, в което спасява Германия, като инициира и подпомага създаването на обединена Европа. Този път „чудото" на Аденауер спасява Германия, а не само Кьолн, при това като се насочва към спасението на нещо още по-голямо – Европа и западния свят.

Аденауер отново начертава и преследва административно-политическа стратегия, т.е. *държавническа* стратегия – стратегия, чрез които превръща сериозни локални проблеми в част от световните.

През 1949 г., на 72-годишна възраст Конрад Аденауер е избран за канцлер на Германия в момент, в който страната му е сринатa до основи, икономиката не съществува, населението живее от международни помощи, държавата е разделена на окупационни сектори, масовото съзнание е в максимална степен на объркaност, нацията е в пълна световна изолация и т.н. Той, дългогодишният успешен кмет на Кьолн, проявил делова кооперативност със Запада, преследван от режима на Хитлер е единствената фигура на цялата територия на някогашния Райх, която има достатъчно авторитет както сред немското население, и така и сред победителите. Всички имат вярата, че Аденауер, а не друг ще се справи с положението, колкото и отчайващо да е то.

Надали друг човек в историята е поемал управлението при по-неблагоприятни условия. Съдбата прави Аденауер първият държавен ръководител след Хитлер, наследил не само разрушена страна, а и страна с деморализирано население, победен народ, осъзнаващ вината си пред цялото човечество. Всичко е в руини. Този път немските градове са срутени повече – между 75 и 90%. Над 90% от индустрията е изнесена от победителите или разрушена. В далеч по-големи мащаби, отколкото след Първата световна война, оцелялата част от населението има шанса само и единствено биологически да вегетира – поне на първо време благодарение на изостаналите американски военни консерви.

Това е всичко, което е останало от Кьолн след Втората световна война. Същата е съдбата на останалите немски градове. Този път трябва да се спасява града, страната, Европа, света.

Планът "Маршъл" за подпомагане на следвоенна Европа не се отнася само или единствено до Германия. Но, ако той проработва преди всичко там и причинява чудеса, за това определено значение има политическата конюнктура, в която Германия е поставена както във вътрешнополитически, така и в международен план. Неин автор е Конрад Аденауер. Германия не получава най-голямата сума в сравнение с Англия, но я използва най-добре и изплаща обратно още през 1951 г.

Във вътрешнополитически план Аденауер повежда процеса на денацификация и въвежда действителен политически плурализъм, като развива демократичните избори и модерната партийната система, и провежда докрай новата уникална федерална структура на държавата. Това е мъчителна операция, насочена не само срещу вековните устои на немската национална историческа памет, но и срещу определени части на страната, които са играли исторически ролята на камъка на шията на останалите, които е трябвало иначе да имат съвсем друга съдба. Това е болезнена операция по отделянето на болната от здравата плът. Федерирането се отнася само до здравите части, а нездравите биват буквално ампутирани – отстранени повече или по-малко трайно. Аденауер е безкомпромисен например в отделянето на Прусия от останалата Германия под формата на Източногерманска държава под съветско владичество. Той настоява за това. Някой ден, казва Аденауер, когато населението там най-сетне се убеди поне малко искрено в западните ценности, ще дойде време, когато моята партия (християндемократите) ще изпълни дълга да формира и проведе такава политическа стратегия в международен план, че Германия отново да се обедини. Това не е пророчество, а стратегически план – четири десетилетия по-късно новият председател на същата партия Хелмут Кол възстанови единството на страната.

Германското икономическо чудо от това време обаче е най-впечатляващият факт от следвоенните години. Основните производства са не само възстановени въпреки пълното разрушение и конфискация, но и произвеждат толкова, че да се плащат тежките репарации

и даже да има за натрупване. През 1955 г. е произведен 5-милионният „Фолксваген", с което тази кола се насочва към абсолютния световен рекорд по производство.

Стопанското възстановяване. Возят Аденауер в 5 милионния „Фолксваген."

Особеното стопанско достижение е дело на тандема между канцлера Конрад Аденауер и избрания от него основен член на кабинета, министъра на икономиката Лудвиг Ерхард (самият той канцлер след смъртта на Аденауер). Изобретението е уникалната формула „Социално пазарно стопанство" (Sozialmarktwirtschaft). Тази формула се копира и до ден - днешен по света. Социалното пазарно стопанство е икономически модус, съчетаващ черти на либерализма и плановата икономика. Държави в преход се нуждаят от позитивните черти на тези две противоположни икономически философии – жизнеността, инициативността, безкомпромисността на свободното пазарно стопанство и балансираността, регулираността и предвидимостта на стопанското планиране. Формулата излиза успешна. Някои обвиняват Ерхард в „социализъм": това надали е вярно и мислимо при управлението на консерватора Аденауер, който подчинява всяка своя стъпка на логиката на дясното политическо развитие. От гледна точка на следвоенното развитие на Германия подобен компромис с либерализма е бил не само политически, но и икономически необходим.

Аденауер и Ерхард в кабинета на канцлера

Някои крайни германофоби обвиняват денацификатора Аденауер, че не е пристъпил към лустрация и е използвал множество административни кадри и специалисти от времето на нацизма. Аденауер не отговаря на нападките – за него административната машина, ако е напълно деполитизирана и поставена под контрол трябва да функционира, защото замяната ѝ с политически благонадеждни кадри, които обаче нямат знания и умения ще доведе рано или късно до катастрофа. В крайна сметка политиката е изкуство на възможното.

Във външнополитически план грижа на Аденауер е да осигури просперитета и развитието на новата държава, състояща се от тези части на някогашна Германия, където се изповядват "западните християнски ценности", общи за населението изобщо в Западна Европа, които той формулира като социалното пазарно стопанство, грижата преди всичко за отделния човек и пр.

Тази водеща идеология на християндемокрацията, поставяща човека и неговото достойнство в центъра на политиката и общността, изградена върху общите за целия Запад християнски ценности не само връща Германия в рамките на една два мандата обратно в цивилизацията, но и я превръща в основна опора на западния свят и европейското обединение. Християндемократическата формула на Аденауер съвпада с всички основни стратегически тенденции на своето време: студената война, следвоенното стабилизиране, обединението на целия Запад, превръщането на разрушена Германия в основен фокус на интересите на западните страни и най-вече политическото и стопанско подпомагане на масовия индивидуализъм, който е основа на Запада. Враговете на капитализма затова се отнасят с омраза към християндемокрацията от самото начало, а привържениците на капитализма деликатно го акламират. И двата полюса са респектирани, а Германия успява да си прокара собствен междинен път, блокирайки евентуалните действия на капиталисти и комунисти.

Според Аденауер не само Германия е изгубила тази война, но и до голяма степен Европа – европейските страни трайно са се обезкръвили в икономически и човешки план. Победител е друг континент, друга държава – САЩ, около които ще започне да гравитира разпадащата се Британска империя. Единствено незасегнати остават общоевропейските ценности и върху тях може да се изгради обща стратегия, формираща обединена Европа, а заедно с това (и с предимство) – подкрепяща развитието на Западна Германия.

Този път отива лично при същите французи, които така дръзко пренебрегва за сметка на англичаните 25 години по-рано, за да им съобщи, че не са победители, а победени, наред с Германия, и затова имат единствено общ път с победените.

Двамата основни стратези на обединението на Европа:
Шарл Де Гол и Конрад Аденауер

Логиката, а не немските интереси, казва Аденауер, подсказва, че шансът на Франция е в общия съюз, който може да се противопоставя и на англичани, и на американци. Французите, както неведнъж в историята, имат добър лидер и този път. Генерал Де Гол стисва ръката на стария Аденауер и разбира, че този човек е като него – преследван жестоко от Хитлер, противник на азиатските автократични инстинкти, помолил евреите от Израел за прошка от името на западните немци, търсещ изход за своя народ и предвиждащ обединена Европа – онова обединение на "милионите", което столетия наред са търсили толкова европейски династии, философи, диктатори, поети – било французи или немци. Необикновен човек с готов, конкретен план на масата. Какво от това, че планът очевидно укрепва доскорошния враг – Германия, след като той е в интерес на самата Франция, нещо повече – жизнено необходим за следвоенното й развитие и едва ли не единствено възможен? Какво от това, след като този път Германия е радикално променена от същия ръководител, който предлага плана, и е поставена лично от него на про-европейска основа? Той дори е изместил столицата на новата държава от Берлин – основния пруски град, в малкия западен Бон край Кьолн – не е ли това символично?

Политическите стратегии на Конрад Аденауер при създаването на Европейската общност надхвърлят обаче дори тези рамки. Не бива да се достига до каквато и да било конфронтация със САЩ, след като вододелът на "западните ценности" разделя не Европа и Америка, а тях и цивилизациите по останалите континенти. Страшното, великото, сатанинското разграничаване за десетилетия напред ще бъде между западния и източния

свят. Оцеляването на Германия е представено като въпрос на оцеляване на целия Западен свят.

Аденауер повежда политика на активна дипломация със САЩ. Отначало тя е на основа денацификацията, връщането на конфискувани от американците германски ценности, постепенно преминава към сферата на бизнеса, за да достигне същността – общите опасения, интереси и бъдеще в геостратегически план.

Големите политици на онова време: президентът Кенеди, Берлинският кмет и бъдещ канцлер на Западна Германия Бранд и канцлерът Аденауер в Берлин пред Бранденбургската врата в разгара на Студената война, юни 1963 г. – същото турне, на което Кенеди казва прочутото „Ich bin Berliner". Атлантическото стратегическо партньорство отвъд НАТО.

Затова Аденауер настоява за възстановяване на армиите на победените западни държави и включването им в Северноатлантическия алианс. Той превръща НАТО в мост между Западна Европа и Америка и така засилва самите устои на изграждащия се Европейски съюз. Идеите му ефикасно възпират и разрастването на комунистическото влияние в страните, където "западните европейски ценности" са изконна основа на обществения живот. Да не забравяме, че по същото време "драпо руж" на Френската комунистическа партия се вее навсякъде, модерна е Раймонда Диен, властите в източните диктатури окуражават своята млада бюрокрация да изучава френски език, тъй като предвкусват там поредната социалистическа революция. Подобни са и процесите в лявото пространство в Италия. Лявото взема дръзко връх в повече от половината западноевропейски страни и все повече добива чертите на съветско влияние. Нищо подобно не се случва в Западна Германия, в пълен контраст от времената на кръга "Спартак" и революционните матроси в Германия след Първата световна война. Затова пък в една призрачна сутрин, в мъглата, цивилно облеченият Аденауер застава пред първия строй на новосформирания Бундесвер – западногерманската армия, станала член на НАТО – и се обръща към униформените с твърде немилитаристичните думи: "Добро утро, войници." Интересно е какво е чувствал в този момент немецът в душата на

Аденауер, но по-интересно е да се попита – Кой би могъл да си представи в първите години след Хитлер, че някога отново ще има немска армия? Че това ще се случи толкова рано и че на нея ще разчитат доскорошните врагове?

Немислимото: Канцлерът Аденауер, създател на Бундесвера пред първия строй на германска войска едва няколко години след Втората световна война, 1954 г.

Германия не трябва да е сянка на запада – това е очевидно във всички действия на Аденауер. Не е истинската стратегия да си просто един от другите. Не е стратегия на държава това да приеме общата стратегия на общността, към която се числи, като своя. Германия при Аденауер се насочва към разработването на изрично германски стратегии, които са в унисон със Запада, но не са стратегии на НАТО или стратегии на ЕС. Трябва самостоятелност преди всичко.

Това е много трудно за държава в положението на следвоенна Германия. Но за целта Аденауер търси точно тези области за стратегическо действие, в които само Германия може да се прояви, при това евентуално в обща полза на Запада. Това са уникално сложилите се отношения с доскорошния основен враг от войната – Русия, както и с жертвата на нацизма – евреите. Най-трудното за един ръководител предстои – помиряването, от което да се излезе с достойнство и общ план за бъдещето. Аденауер успява и в това отношение със своя типично административен, прагматичен подход. Тъкмо тук се развихря неговият лидерски талант.

Аденауер използва промените в съветското ръководство и идването на по-либералния Хрушчов и настоява за първото посещение на немски канцлер в Москва след Великата отечествена война на СССР. Комунистическият гигант се нуждае от западен „приятел” в разгара на Студената война. Затова приема Аденауер и, разбира се, неговите

предложения, които са както винаги от взаимна изгода. С Русия се уговаря връщането на последните оцелели от трудовите лагери на Сталин 10 000 войници от общо над един милион. Уговаря се подхващането на дипломатически отношения само 10 години след войната. Правят се търговски планове. Последното е стратегически ход – въпросът е бъдещето на Източна Германия под съветска окупация и гарантирането на минимум човешки права, докато е под съветска окупация.

Аденауер и Хрушчов (в средата) – весели и хванати за ръце в антуража на съветското Политбюро (съветският външен министър е от ляво). Какво означава това само 10 години след края на най-тежкия конфликт между двете държави?

Партньорството със Съветска Русия създава почва за някакъв диалог, който в далечен стратегически план ще помогне на изкопчването на Източна Германия от съветската зона и ще помага на населението там в периода преди това да се случи. Кооперативният административен подход на Аденауер във външната политика отново се оказва печеливш.

Поколенията, които не са изживели Втората световна война и нямат опит от Студената война трудно могат да си представят какво означава това. Едно обаче остава сигурно и еднакво разбираемо за всички: политика, основана върху административна рационалност, политика, следваща кооперативна политика, в която бивши врагове и приятели са заинтересовани от подпомагане на амбициозния ти план и печелят от него – такава политика няма как да бъде оспорена нито от хората, нито от времето.

Майка на немски войник целува ръката на Аденауер за това, че е върнал сина й

Най-красноречивото доказателство за екстремните качества на политиката на първия немски канцлер след войната Конрад Аденауер е отношенията, които той установява с жертвите на нацизма. Тази политика е най-синтезиран вид на всичко политическо, което Аденауер извършва в дългия си живот, посветен на своя град, своята нация, европейците и човечеството.

Аденауер инициира законодателство, чрез което новата германска държава сама се ангажира с незабавното започване на акция по изплащане на компенсации за еврейските жертви от времето на нацизма. Адресът на плащанията е друга млада държава – току-що появилата се Държава Израел. Чрез действията на Аденауер Германия става основен спонсор на Израел, износител на оборудване, оръжия, включително прочутите с качеството си немски подводници, както и ноу-хау в повечето промишлени области, преди всичко химията. Аденауер връзва лично приятелство не с друг, а със създателя на Израел – Давид Бен Гурион, с когото се среща няколко пъти. Аденауер е първият германски държавник, който посещава официално Израел. Всичко това – едва 2 десетилетия след Лагерите на смъртта.

Когато млади израелци, сред които бъдещият министър-председател Ехуд Барак правят атентат срещу живота на немския канцлер и са хванати от полицията Аденауер незабавно ги помилва и праща обратно в Израел с разбиране за техните чувства. Повече колебания в отношението към Аденауер от този момент нататък няма. Аденауер прави впечатление преди всичко на евреите, но също и на германците.

На погребението на Аденауер присъстват само няколко държавни глави. Показателен факт е, че един от тях е Бен Гурион. Кой би могъл да предположи подобно развитие на нещата.

Основателят на Израел и пръв израелски министър-председател Давид Бен Гурион и основателят на Федерална република Германия и пръв канцлер след Втората световна война Конрад Аденауер – прочутият им пръв разговор във фоайето на Ню Йоркски хотел.

Най-съдбоносен и дългосрочен е световният ефект от политиката на Аденауер за създаването на обединена Европа. Без идеите и политическата воля на двамата основни европейски лидери, ръководителите на Германия и Франция от онова време Аденауер и Де Гол никой работен план на Робер Шуман или Жан Моне не би бил възможен, камо ли изпълним. Раждането на Европа е политически акт, протекъл в относително враждебна среда (ако имаме предвид отношението на суперсилите – победителки във войната), който е възможен само чрез изграждането на висша стратегическа визия и налагането ѝ с единствения авторитет, с който тогавашна Европа разполага – авторитетът на Аденауер и Де Гол, натрупан в световен план през предните десетилетия.

Бащите - основатели на обединена Европа: Робер Шуман (в средата) и Конрад Аденауер (в средата в дясно)

Последно: Аденауер си отива от този свят като обикновен пенсионер, отглеждащ рози в градината на своя селски дом в Рьондорф. Той е погребан в местното гробище в най-обикновен гроб. Последните му думи са „Няма какво да се оплакваме".

Важното е, че е оставил след себе си стратегия. И последователи, които да я прилагат.